

Remissyttrande

Intressegruppen för Assistansberättigade, IfA, önskar härmed lämna remissyttrande över LSS-kommitténs slutbetänkande (Möjlighet att leva som andra, ny lag om stöd och service till personer med funktionsnedsättning, SOU 2008:77). Vi konstaterar översiktligt att betänkandet innehåller viktiga förslag och tankegångar som vi ställer oss bakom, till exempel kring tillstånd och tillsyn, men att det också på andra punkter finns mycket allvarliga och väsentliga ifrågasättanden att göra.

Vi koncentrerar av naturliga skäl vårt yttrande till de delar som direkt eller indirekt berör personlig assistans. Vi fäster särskild vikt vid frågorna om huvudmannaskapet, behovsbedömningarna och den nya insatsen personlig service med boendestöd.

Remissyttrandets beredning

För att inhämta medlemmarnas och de IfA-godkända verksamheternas synpunkter har IfA anordnat fem olika remisskonferenser över Sverige. Totalt har 169 personer deltagit vid dessa konferenser, varav 74 enskilda medlemmar samt representanter för 28 assistansanordnare.

Huvudmannaskapet.

I frågan om huvudmannaskapet för assistansersättningen och den personliga assistansen tillstyrker vi entydigt kommitténs förslag om ett statligt huvudmannaskap. Ett statligt huvudmannaskap är enligt vår mening i själva verket förutsättningen för att assistansreformens grundläggande syfte och intentioner ska vidmakthållas. Assistansreformen har fått sin historiska betydelse genom att lyfta tillgodoseendet av det särskilda assistansbehovet hos personer med stora funktionsnedsättningar från ett mycket osäkert beroende av skiftande lokala villkor och resurser till ett ansvarstagande på nationell nivå. Medan ett stort assistansberoende nästan alltid är livslångt har således tillgodoseendet av behovet tidigare kopplats till ofrånkomligt kortsiktiga årliga budgetar och kommunalpolitiska beslut.

Behovsbedömningar

Kostnadsdämpningsdirektivet har spelat en central roll i LSS-kommitténs arbete och bland annat resulterat i ett besparingsförslag grundat på nya behovsbedömningar, likvärdiga över hela landet. IfA vill inledningsvis påpeka att en kostnadsdämpningsambition i förening med eller till och med genomförd

genom nya behovsbedömningar är en mycket grannliga operation. Enligt kommitténs egen målsättning ska behoven fortsatt tillgodoses och målsättningen att den enskilde kan leva som andra bestå. Målen för den nationella handikappolitiken ska alltså värnas. Svårigheten är att hålla kostnadsdämpningen inom denna ram.

Som utgångspunkt ställer sig IfA positivt till en över landet likvärdig behovsbedömning. Därefter är det först och främst nödvändigt att framhålla att personer med stora funktionsnedsättningar i hela sin livssituation har en mycket utsatt personlig integritet. Det är följaktligen särskilt viktigt att denna inte ytterligare kränks vid behovsbedömningen. Vi vill därför understryka vad som sägs på sidan 469 i kommitténs betänkande: "Vidare vill vi peka på vikten av att behovsbedömningen görs på ett sätt som inte innebär att den enskildes behov granskas mer ingående än nödvändigt."

LSS-kommittén fortsätter: "En möjlighet är att Försäkringskassan först urskiljer assistansbehov som sträcker sig över hela dygnet och där de aktuella aktiviteterna går i varandra eller avser den enskildes hela livssituation. Därefter bör de andra behoven prövas mer ingående hos de personer som inte har behov under dygnsvila. Ett sådant arbets sätt kan leda till ett bättre bemötande av personer med mycket omfattande assistansbehov och dessutom ett effektivt utnyttjande av Försäkringskassans administrativa resurser. "

Vi instämmer i de viktiga tankegångarna rörande personer med stora, dygnsomfattande assistansbehov och användningen av Försäkringskassans tjänster. Det är emellertid nödvändigt att mer ingående diskutera innehållet i behovsbedömningen för övriga assistansberättigade.

IfA förordar en behovsbedömningsmodell liknande den modell B som återfinns i betänkandet. Formuleringen på sidan 469-470 är viktig: "Vid beräkning av stödtiden måste den personliga assistansens syften och mål vara vägledande. De aktiviteter som den enskilde beviljas tid för ska kunna inrymma tid då de personliga assistenternas arbetsuppgift är att vänta och finnas till hands för de behov som kan uppstå...".

Om modell A, som också nämns i betänkandet, genomförs rakt av kommer det däremot i många fall att innebära att den enskilde inte får sina behov tillgodosedda, eftersom dygnet styckas upp på ett sätt som omöjliggör en fungerande livsföring och därmed även goda levnadsvillkor.

Modell A inbjuder också till ett förödmjukande minuträknande i mycket personliga situationer, ett minuträknande som redan förekommer och upplevs som integritetskränkande. Det är inte heller nödvändigt för att uppnå en korrekt bedömning av behoven.

I LSS förarbeten framhålls att den enskilde ska kunna få assistans för planerade och spontana aktiviteter. Modell A omöjliggör spontana aktiviteter som t ex att klla sig i pannan när det kliar eller gå på toaletten när man behöver det. Slutbetänkandets titel "Möjlighet att leva som andra" går inte att förverkliga om assistansen blir utformad som punktinsatser med endast "aktiv assistans". För att kunna leva som andra behöver assistansberättigade i många fall också ha en assistent som helt enkelt finns till förfogande.

Utformningen av bedömningsnormer är avgörande och måste göras med stor noggrannhet. En medvetet utformad behovsbedömning med

assistanstilldelning i mindre och i vissa fall mer sammanhängande sjuk, liknande den modell B som redovisas i betänkandet, är en behovsbedömningsmodell IfA anser nödvändig. Denna metod bygger på erfarenhet och realitetssinne. Vi menar också att den i väsentlig utsträckning redan tillämpats av försäkringskassorna. Ett tillvaratagande av denna kompetens i förening med utarbetandet av de nya bedömningsnormer som Socialstyrelsen har i uppdrag att formulera är därför en väg IfA bestämt vill förorda, till skillnad från en tillämpning av modell A med de extrema konsekvenser detta utan tvivel skulle få i väldigt många fall.

Vi föreslår därför att regeringen avvaktar Socialstyrelsens arbete med att ta fram en enhetlig behovsbedömningsmodell innan genomgripande förändringar genomförs.

Slutligen en kommentar till en väsentlig men oklar passus i betänkandet. Den enskilde måste erhålla assistanstimmar för att kunna utföra det han eller hon bedömts ha rätt till assistans för. På sidan 469 finns emellertid en mångtydig skrivning som skulle kunna tolkas som stridande mot denna grundprincip. Vi citerar: "Assistansersättningen omfattar ofta tid som inte används för praktiska sysslor. Det gäller t.ex. under sammanträden och vid besök på bio, teater, konsert eller restaurang. Assistenten är då närvarande dels för att möjliggöra att den assistansberättigade kommer till och från aktiviteten, dels för att ge stöd vid bl.a. grundläggande behov om och när detta behövs under aktiviteten. Detta är en självklar del av den personliga assistansen...". Så långt är det klart formulerat och gott och väl, texten fortsätter dock: "men det är inte självklart att Försäkringskassan ska bevilja assistansersättning för tid mellan sådana olika aktiviteter eller i väntan på att ett faktiskt stödbehov ska uppstå." Bristen på tydlighet i detta tillägg skapar oro för en urholkning och ett tillbakatagande av vad som först har sagts.

Att engagera sig politiskt eller delta i föreningsliv hör också till det som omöjliggörs om assistans inte beviljas i tillräckig mån för att den assistansberättigade ska kunna delta i mötena. Detta skulle förstås helt strida mot målsättningen för den nationella handlingsplanen för handikappolitiken.

Personlig service med boendestöd.

Det golv på 20 timmars grundläggande assistansbehov för rätten till personlig assistans, som LSS-kommittén föreslår, innebär att de som i dag har personlig assistans enligt LSS kommer att mista denna rätt. För dem aktualiseras i stället den nya insatsen personlig service med boendestöd enligt LSS, som vi härefter kallar personlig service. Kommittén vill också att dessa assistansberättigade som på grund av 20-timmarsgolvet mister sin personliga assistans ska erhålla den nya insatsen personlig service i former som överensstämmer med den hittillsvarande insatsen personlig assistans. Det sistnämnda är mycket viktigt mot bakgrund av kommitténs uttalade målsättning att de föreslagna förändringarna inte ska medföra några försämringar.

IfA anser att den nya insatsen personlig service, som i princip har möjlighet att bli ett viktigt stöd riktat till personer med något mindre omfattande funktionsnedsättningar, dock också generellt måste utformas på ett annat sätt än vad som föreslås i utredningen. Den måste först och främst frikopplas från hemtjänstmodellen, eftersom det är denna som visat sig otillräcklig för

personer med stora funktionsnedsättningar. Det är också angeläget att den serviceberättigade erhåller valfrihet både vad gäller anordnare och personer som ska utföra servicen. Man ska komma ihåg att också i denna brukarkrets är det många som har behov av insatser för grundläggande behov som personlig hygien, att äta, av- och påklädning etc, behov av mycket personlig karaktär som fordrar den personliga assistansens förtroenhetskunskap och nära personkännedom.

Vi ställer oss också frågande och kritiska till taket på 40 timmar. Även när behovet överstiger 40 timmar måste det tillgodoses. Eftersom insatsen ledsagarservice enligt LSS föreslås försvinna måste även denna insats ingå i den personliga servicen, ett helhetsgrepp som vi således i och för sig är positiva till men som också omöjliggör ett oflexibelt tak på 40 timmar.

Det bör understrykas att en sådan god personlig service ingalunda framstår som en utopisk ambition. Den innebär i grunden endast ett fullföljande av LSS-lagstiftningens viktiga valfrihetsprinciper och ett lyftande av 40-timmarstaket. Det sistnämnda torde inte medföra något överväldigande antal brukare över 40 timmar, den kretsen förblir begränsad, men det betyder att dess behov tillgodoses och inte förbigås, som i kommitténs förslag.

Det finns dessutom allmänna skäl att genom valfriheten ge personlig service en kvalitet som inte radikalt skiljer sig från assistansens personliga utformning. Denna är som känt nödvändig för att svara mot de särskilda krav som ett mycket stort assistansberoende ställer. Om även den personliga servicen innehåller valfrihetens och självbestämmandets fördelar kommer inte 20-timmarsgolvet att få en sådan kvalitativt särskiljande betydelse som den annars kommer att få. Detta minskar i sin tur trycket på assistansersättningen från grupper med mindre omfattande funktionsnedsättningar, vilket har betydelse för en stabil kostnadsutveckling av assistansersättningen.

IfA föreslår således följande:

Personlig service är en insats som ska beviljas den som tillhör personkretsen och som har ett grundläggande behov mindre än 20 timmar eller behov av vad som hittills har kallats ledsagning. Insatsen ska beviljas utifrån behov av insatser i och utanför hemmet. Det ska inte finnas något tak på 40 timmar. Den enskilde ska kunna välja både vem som ska ge den personliga servicen och vem som ska utföra den. Valfriheten får inte vara beroende på om den enskildes kommun väljer att tillämpa LOV eller inte.

Avräkningsperioder

IfA anser att det är viktigt att snarast genomföra 12 månaders avräkningsperiod för alla assistansberättigade. Detta föreslogs redan i Assistanskommitténs delrapport. SoU 2005:100 "På den assistansberättigades uppdrag". Förslaget är alltså redan utrett och klart.

Sjukhusvistelse

IfA har återkommande påtalat de mycket allvarliga problem som det innebär för både assistansanvändare och assistenter att ersättning inte alltid utgår när assistansanvändaren vårdas på sjukhus. Endast om det finns så kallade särskilda skäl kan den assistansberättigade få behålla sin assistansersättning

under sjukhusvistelsen, annars inte. LSS-kommittén föreslår att den som har särskilda skäl ska få behålla assistansersättningen under längre tid än vad man får i dag. Det är positivt men angriper tyvärr inte problemets kärna. Fortfarande kommer som i dag ett stort antal assistansberättigade inte få behålla assistansersättning under sin sjukhusvistelse.

För den assistansberättigade är det viktigt att inte pga en sjukhusvistelse tvingas slå sönder en under lång tid uppbyggd assistans med ofta nödvändig djup förtrogenhetskunskap i relationen brukare-assistent. Att som konvalescent inleda nyrekrytering innebär också stora påfrestningar. För andra gäller det valfriheten: en person med skör hälsa eller som närmar sig livets slutskede och kan väntas tillbringa mycket tid på sjukhus riskerar att inte kunna välja assistansanordnare, då det blir en för stor ekonomisk risk för anordnaren.

Att alla får behålla sin assistans vid sjukhusvistelse är slutligen inte minst avgörande för assistenternas anställningstrygghet. Det är viktigt att assistenterna i förväg vet att de får behålla sitt jobb i dessa situationer. IfA instämmer därför i förslaget från dåvarande RFV i februari 1999, att det ska utgå assistansersättning under sjukhusvistelse till alla assistansanvändare i upp till sex månader. Förslaget minskar byråkratin och ökar tryggheten för brukaren liksom anställningstryggheten för de personliga assistenterna (och därmed yrkets status).

Sjuklön

LSS-kommittén föreslår att den ersättningsberättigade ska få 0,7% av schablonens lönedel för att täcka assistenternas sjuklönekostnader. De 0,7% förväntas täcka sjuklönekostnaden. Summan är tagen från vad en småföretagarförsäkring mot sjuklönekostnader kostar.

Med ett enkelt räkneexempel är det lätt att se hur otillräcklig denna summa är.

Under 2008 var schablonersättningen 237 kronor. Sjuklön utges på både grundlön och ob-ersättning. En stor del av sjukfrånvaron är även semesterlöngrundande. Arbetsgivaravgifter betalas även på sjuklön.

Räkneexempel:

Grundlön = 50% av 87% av 237 kronor = 103,10 kr

ob-ersättning = 5% av 87 % av 237 kronor = 11,85 kr

Semesterersättning = 6% av 87 % av 237 kronor = 12,37 kr

Den sammanlagda lönekostnaden blir med detta sätt att räkna 127,32/assistanstimme. Med en sjukfrånvaro på 3 % (som är en låg sjukfrånvaro) skulle sjuklönekostnaden vara 3 % av 127,32 varje timme = 3,82 per timme. Till detta kommer arbetsgivaravgifter och försäkringar på totalt ca 40%. Kostnaden för sjukfrånvaro blir då ungefär **5,35 per timme**. Enligt förslaget i slutbetänkandet ska det täckas av en höjning av schablonen på 0,7% av lönedelen som med 2008 års siffror motsvarar 0,7 % av 87 % av 237 kronor = **1,44 kr per timme**.

IfA ser flera risker med att förändra ersättningen för sjukfrånvaro på detta helt otillräckliga sätt:

a) Brukarens valfrihet minskar.

Anordnare av assistans kommer inte att vilja ta emot assistansanvändare som kunder om de inte kan visa att de har en låg sjukfrånvaro bland sina assistenter.

b) Anhörigfälla?

Det som nämns under a) kan i sin tur leda till att brukaren tvingas välja t ex anhöriga assistenter eftersom dessa ofta arbetar även om de är sjuka.

Att använda kostnaden för sjukförsäkringen som utgångspunkt vid beräkningen av hur mycket schablonen ska höjas för att kunna täcka sjukfrånvarokostnaden är felaktigt. Sjukförsäkringen för småföretagare täcker bara sjuklönekostnaden från den fjärde sjukfrånvarodagen. I många mindre verksamheter som inte bedriver personlig assistans, t ex privata daghem, affärer och liknande, kan man lösa det ekonomiska problemet så att man inte tillsätter någon vikarie de tre första dagarna. Så kan man inte göra inom personlig assistans utan där måste en vikarie sättas in från första stund.

Tillfälligt utökad assistans

IfA menar att eftersom Försäkringskassan ska besluta om tillfälligt utökad assistans så måste handläggningstiden bli kortare än vad den är i dag. Behovet uppstår ofta med kort varsel, vilket borde innebära att beslut om tillfälligt utökad assistans kan ges på dagen av handläggaren.

Tystnadsplikten

Paragrafen om tystnadsplikt inom LSS måste ändras då det idag är otydligt om personer som är anställda av brukaren själv omfattas av tystnadsplikten. Den som själv anställer sina assistenter bedriver inte näringsverksamhet.

Administrationsersättningen

I slutbetänkandet föreslås en sänkning av administrationsersättningen då den inte utgörs av lönekostnader. I själva verket utgörs även den största delen av administrationsersättningen av lönekostnader, nämligen till den administrativa personalen. Förutsättningarna för den föreslagna sänkningen är felaktiga, och denna bör därför inte genomföras enligt förslaget.

Dubbelassistans

Det är viktigt att skrivningarna inte leder till att den enskilde hamnar mellan två stolar. Våra medlemmar har framfört farhågor om att hjälpmedelsansvarig myndighet säger att behovet kan tillgodoses av hjälpmedel och inte ger den enskilde det hjälpmedel som krävs, samtidigt som Försäkringskassan säger nej till assistanstimmar eftersom behovet kan tillgodoses med hjälpmedel.

Schablon för omkostnader i hemmet

IfA framförde till LSS-kommittén ett förslag på en schablon för de omkostnader i hemmet som en assistansberättigad har. Frågeställningen kom dock aldrig upp till närmare övervägande. Det rör sig om extrakostnader för el, vatten, sophämtning, ökat slitage och utgifter för kaffe, toalettpapper, med mera.

I andra verksamheter är det enkelt att få kvitton på de nämnda kostnadsslagen, men i ett hem måste man differentiera assistentens kostnader mot hemmets kostnader, vilket vid en redovisning medför betydande kränkningar av den enskildes integritet.

Till remissyttrandet bifogas IfAs förslag till schablon för omkostnader i hemmet. Förslaget har även presenterats för Skatteverket, vilka inte anser sig ha myndighet att besluta om något sådant, varför vi anser frågan relevant för vårt remissyttrande.

Uppsägningslön

IfA vill understryka att assistansersättning måste kunna utges för täckande av uppsägningslöner i de fall då den ersättningsberättigade inte beviljats assistans vid sjukhusvistelse eller avlidit. Anställningstryggheten för de personliga assistenterna blir annars i dagens situation helt otillräcklig och försätter yrkets status i strykclass, medan motsatsen är vad regering och riksdag eftersträvar.

Ett tungt vägande skäl är också svårigheterna att rekrytera assistenter för assistansberättigade som närmar sig livets slutskede.

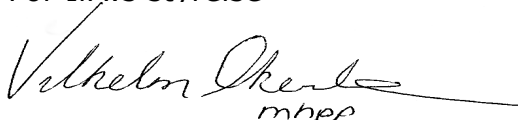
När medvetlöshet råder?

Slutbetänkandets förslag att det ska införas ett krav på både grundläggande behov och andra behov för att rätt till personlig assistans ska föreligga, så att den som enbart har stadigvarande omvårdnadsbehov inte kan beviljas personlig assistans, väcker oro. Det framförs i betänkandet att syftet skulle vara att den som är djupt medvetlös inte ska ha personlig assistans, men detta framgår inte i förslagsdelen, som saknar denna precisering. Gränsdragningsproblematiken när det gäller att verkligen fastställa då medvetlöshet föreligger är dessutom betydande. Man riskerar att olika former och stadier av reducerad kontaktbarhet tolkas som "medvetlöshet".

Vi vill också poängtera att personer med stora grundläggande behov givetvis måste ha kvar sin rätt till personlig assistans, även om endast grundläggande behov föreligger. Det oacceptabelt otydliga i förslaget exemplifieras av tolkningen i kommitténs egen lättlästversion: "Den som bara behöver vård med till exempel att äta och klä på sig ska inte ha personlig assistans."

2009-01-20

För IfA:s styrelse

Vilhelm Ekensteen
mhpp

Vilhelm Ekensteen
Ordförande